

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra německých a rakouských studií

Bakalářská práce

2024

Johanka Patřhová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra německých a rakouských studií

**Ekonomická paradiplomacie Svobodného státu Sasko
ve vztahu k České republice**

Bakalářská práce

Autorka práce: Johanka Pařhová

Studijní program: Česko-německá studia

Vedoucí práce: PhDr. Zuzana Lizcová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.
4. Při přípravě této práce jsem použila DeepL a ChatGPT za účelem překladu textu z němčiny do češtiny a vylepšení formulace některých vět v textu či otázek do rozhovoru. Po použití tohoto nástroje jsem obsah podle potřeby zkontrolovala a upravila a přebírám plnou odpovědnost za obsah publikace.

V Praze dne 30. července 2024

Johanka Paňhová

Bibliografický záznam

PAŤHOVÁ, Johanka. *Ekonomická paradipломacie Svobodného státu Sasko ve vztahu k České republice*. Praha, 2024. 40 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Katedra německých a rakouských studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Zuzana Lizcová, Ph.D.

Rozsah práce: 65986 znaků vč. mezer

Abstrakt

Bakalářská práce s názvem *Ekonomická paradiplomacie Svobodného státu Sasko ve vztahu k České republice* se zaměřuje na praktické aspekty ekonomické paradiplomacie, kterou Sasko vykonává za účelem pěstování hospodářských vztahů s Českem jakožto jedním z nejvýznamnějších obchodních partnerů. Práce je založena na kvalitativním výzkumu, který zahrnuje rozhovory s profesionály v oboru sasko-českých hospodářských vztahů. Rozhovory byly vedeny s Claudií Baldauf z Wirtschaftsförderung Sachsen a Stephanem Brauckmannem ze Saského státního ministerstva hospodářství, práce a dopravy. Práce poskytuje historický kontext ekonomické spolupráce mezi Saskem a Českem, identifikuje klíčové aktéry saské ekonomické paradiplomacie a analyzuje její konkrétní nástroje, jako jsou bilaterální programy, spolupráce v multilaterálních organizacích či formálních a neformálních sítích nebo ministerské návštěvy. Výsledky výzkumu ukazují, že Sasko v rámci ekonomické paradiplomacie cílí především na odbourávání překážek v přeshraniční dopravě, spolupráci v automobilovém průmyslu, strojírenství či energetice a na efektivní řešení politických změn ve světě, které by mohly hospodářskou spolupráci s Českem ohrozit.

Klíčová slova

ekonomická paradiplomacie, Sasko, Česko, substátní aktéři, hospodářská spolupráce

Abstract

The bachelor thesis entitled *Economic Paradiplomacy of the Free State of Saxony in relation to the Czech Republic* focuses on the practical aspects of the economic paradiplomacy that Saxony exercises in order to cultivate economic relations with Czechia as one of its most important trading partners. The thesis is based on qualitative research, which includes interviews with professionals in the field of Saxon-Czech economic relations. The interviews were conducted with Claudia Baldauf from Wirtschaftsförderung Sachsen and Stephan Brauckmann from the Saxon State Ministry of Economy, Labour and Transport. The thesis provides the historical context of economic cooperation between Saxony and Czechia, identifies the key actors of the Saxon economic paradiplomacy and analyses its concrete instruments, such as bilateral programmes, cooperation in multilateral organisations or formal and informal networks or ministerial visits. The results of the research show that Saxony's economic paradiplomacy is primarily aimed at breaking down barriers to cross-border transport, cooperation in the automotive, engineering or the energy sector, and effectively addressing global political changes that could jeopardise economic cooperation with Czechia.

Keywords

economic paradiplomacy, Saxony, Czechia, sub-state actors, economic cooperation

Title

Economic Paradiplomacy of the Free State of Saxony in Relation to the Czech Republic

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce, PhDr. Zuzaně Lizcové, Ph.D., za její trpělivost, užitečné rady a připomínky k obsahu práce. Dále bych také ráda poděkovala své rodině a přátelům za neustálou podporu při psaní a v neposlední řadě mému Otci, který mi byl vždy nablízku.

Obsah

Úvod.....	9
1 Teoretické a metodologické východisko	11
1.1 Paradiplomacie a její význam v mezinárodních vztazích	11
1.2 Ekonomická paradiplomacie	13
1.3 Kompetence spolkových zemí.....	15
1.4 Výzkumný design.....	17
2 Historický kontext a aktéři saské ekonomické paradiplomacie	20
2.1 Pozadí česko-saské hospodářské spolupráce.....	20
2.2 Aktéři saské ekonomické paradiplomacie v Česku.....	21
3 Praktické aspekty saské ekonomické paradiplomacie.....	23
3.1 Smlouvy, partnerství a dohody o spolupráci	24
3.2 Bilaterální programy asistence a sdílení know-how, detachment	24
3.3 Participace v multilaterálních organizacích	25
3.4 Spolupráce v rámci formálních a neformálních sítí	26
3.5 Veřejná diplomacie	27
3.6 Spolupráce s nevládními organizacemi, asociacemi a dalšími partnery	28
3.7 Ministerské návštěvy v zahraničí a zahraničněpolitická vyjádření politických představitelů	28
3.8 Výzvy a budoucí témata spolupráce.....	29
Závěr.....	31
Summary	33
Použitá literatura	35

Úvod

Paradiplomacie substátních aktérů se v mezinárodních vztazích začala objevovat v 80. letech minulého století v reakci na přibývající povinnosti suverénních států na globalizovaném poli a jejich následnou klesající schopnost všechny role zvládnout. Této situace dokázaly nejefektivněji využít substátní aktéři s velkou mírou autonomie, tedy typicky samosprávné celky federálních států, jako je právě Spolková republika Německo. Aktéři vykonávají paradiplomacii na různých úrovních za účelem prosazení své identity v mezinárodním prostředí, avšak ve většině případů jsou tyto aktivity motivovány ekonomicky. Proto je smysluplné věnovat se právě ekonomické paradiplomacii, která substátním aktérům přináší zisk a zároveň posiluje jejich relevanci jak v rámci federálního státu, tak v prostředí mezinárodní politiky.

To je i případ Svobodného státu Sasko (dále jen Sasko), které se v žebříčku ekonomické vyspělosti tzv. „nových spolkových zemí“ (bez Berlína) dlouhodobě nachází na první pozici. Zároveň se Sasko aktivně snaží navazovat a rozvíjet hospodářské vztahy s evropskými i mimoevropskými státy. Z hlediska geografické blízkosti a zaměření studovaného oboru byla jako předmět výzkumu zvolena ekonomická paradiplomacie Saska ve vztahu k České republice (dále jen Česko), této volbě také prospěl fakt, že v oblasti paradiplomacie spolkové země vůči Česku byla dosud publikována jen práce zabývající se bavorsko-českým vztahům.

Cílem této bakalářské práce je zodpovězení výzkumné otázky: *Jakým způsobem se v praxi projevuje současná ekonomická paradiplomacie Svobodného státu Sasko ve vztahu k České republice?* Informace o saské ekonomické paradiplomacii ve vztahu k Česku je ve veřejném prostoru možné získat ze strategických dokumentů, ekonomických publikací či z tiskových zpráv, avšak tyto zdroje poskytují vždy pouze část celkového obrazu bez praktického rozměru a zasazení do celkového kontextu. Za účelem získání žádoucího kontextu a objasnění určitých kroků Saska za účelem rozvoje přeshraniční spolupráce byl hlavní metodou výzkumu zvolen právě rozhovor s profesionály, kteří se v oblasti sasko-českých hospodářských vztahů pohybují a jsou jejich součástí. Od toho se odvíjí také výběr respondentů – Stephan Brauckmann, zástupce Saského státního ministerstva hospodářství, práce a dopravy jako koordinační složky ekonomické paradiplomacie a Claudia Baldauf z Wirtschaftsförderung Sachsen jako reprezentantka exekutivní složky tvoří vyváženou dvojici respondentů pro získání vhledu do praktického fungování saské ekonomické paradiplomacie.

V první kapitole práce je přiblížen teoretický koncept paradiplomacie, jeho vývoj a použití v mezinárodních vztazích, stejně tak je zde vysvětlena ekonomická paradiplomacie a systém rozdělení pravomocí mezi spolek a spolkové země v Německu. Poslední částí této kapitoly je představení výzkumného designu práce. Druhá kapitola, která tvoří přechod mezi teoretickou a praktickou částí bakalářské práce, pojednává o historickém pozadí česko-saské spolupráce a představuje aktéry saské ekonomické paradiplomacie. Ve třetí kapitole jsou uvedeny výsledky rozhovorů a jednotlivé podkapitoly kopírují názvy jednotlivých nástrojů paradiplomacie. Závěr je věnován vyhodnocení celého výzkumu a shrnutí jeho hlavních poznatků.

Tato bakalářská práce poskytuje bližší vhled do fungování saské ekonomické paradiplomacie. Při uvážení velkého objemu praktických a kontextualizovaných poznatků se může tento text stát užitečným zdrojem informací jak pro osoby na akademické půdě, tak pro profesionály pohybující se v různých sférách česko-německých hospodářských vztahů.

1 Teoretické a metodologické východisko

1.1 Paradiplomacie a její význam v mezinárodních vztazích

Termín „paradiplomacie“ se v akademické debatě objevil počátkem 80. let 20. století, kdy byl středem výzkumného zájmu federalismus a komparativní politika. V této době došlo k velkému nárůstu činnosti substátních aktérů, kteří část svých aktivit přesunuli z národní scény na scénu mezinárodní a zapojili se tak do zahraniční politiky. Substátními aktéry se rozumí vládní orgány na regionální úrovni (pod úrovní státu), které disponují různou měrou suverenity.¹ Prvními zkoumanými aktéry byly kanadské provincie a americké státy, na jejichž příkladu měla být zkoumána přeshraniční spolupráce v Severní Americe.² Intenzivní nárůst tohoto fenoménu je z největší části možné pozorovat v západních demokratických státech, avšak některé nedemokratické a značně centralizovanější země paradiplomacii též úspěšně využívají k prosazování svých zájmů.³

Za průkopníky tohoto pojmu jsou považováni Panayotis Soldatos a Ivo Ducháček, kteří v roce 1990 napsali první články v reakci na rostoucí účast substátních vlád na mezinárodních vztazích ve federálních nebo centralizovaných systémech. Tento jev způsoboval rozpor substátních aktérů s národními vládami, které tradičně disponovaly výlučnou odpovědností za zahraniční politiku. V důsledku toho bylo zapotřebí zavedení institucionálních mechanismů pro koordinaci činnosti různých úrovní vlády a řešení napětí, které v souvislosti s paradiplomacií vznikalo.⁴

Toto napětí je možné považovat za přímý důsledek globalizace. Národní stát, který byl stále více ovlivňován sociálně-ekonomickými silami vycházejícími z globalizované ekonomiky, již nebyl způsobilý samostatně plnit své různorodé (a stále přibývající) mezinárodní povinnosti pouze za použití centralizovaného rozhodování. Stát se tedy nacházel v komplikované situaci mezi dvěma procesy – rostoucím mezinárodním zapojením svých národních složek na jedné

¹ Francisco Aldecoa and Michael Keating, eds., *Paradiplomacy in Action. The Foreign Relations of Subnational Governments: The Foreign Relations of Subnational Governments*, (New York: Routledge, 1999), 9, <https://www.routledge.com/Paradiplomacy-in-Action-The-Foreign-Relations-of-Subnational-Governments/Aldecoa-Keating/p/book/9780714680187> (staženo dne 21. února 2024).

² Stéphane Paquin, “Paradiplomacy”, in *Global Diplomacy*, (Cham: Springer International Publishing, 2020), 49, https://doi.org/10.1007/978-3-030-28786-3_4 (staženo dne 28. dubna 2023).

³ Marylis Fantoni and Claudia Avellaneda, “Explaining Paradiplomacy: Do Local Pro-International Structures and Political Support Matter?”, *Global Public Policy And Governance* 2, č. 3 (2022): 355, <https://doi.org/10.1007/s43508-022-00044-z> (staženo dne 1. května 2023).

⁴ Jorge A. Schiavon U., “The International Relations of Sub-State Governments in Mexico: A Comparative Analysis with Ten Federal Systems”, (Disertační práce, 2016), 11, <https://escholarship.org/uc/item/2px375d1> (staženo dne 29. dubna 2023).

straně a účastí ve vyvíjejících se systémech regionální ekonomické integrace na straně druhé.⁵ Interakce dvou výše popsanych sil vytvořila prostředí, které umožňovalo postupný vznik mezinárodního systému substátních aktérů. Tento systém aktivně rozvíjí síť paradiplomacie a aliancí, která funguje souběžně s tradičním mezinárodním systémem zaměřeným na národní státy, a do jisté míry mu konkuruje. Obecně se mezinárodní interdependence a strukturální či funkční slabiny národního státu staly motivací pro zapojování substátních jednotek do přímých mezinárodních aktivit. Tyto aktivity jsou reakcí na nutnost volby mezi internacionalizací a úpadkem státní ekonomiky.⁶

Na význam pojmu paradiplomacie je nutné nahlížet taktéž ze sémantického úhlu pohledu. Ducháček nejdříve označil aktivity substátních aktérů za „mikrodiplomacii“, posléze však přijal termín „paradiplomacie“, používaný jeho současníkem Soldatosem. Své rozhodnutí používat pojem paradiplomacie zdůvodnil takto: „*nejenže nemá hanlivý podtext, ale "para" přesně vyjadřuje, o co se jedná: o aktivity paralelní, často koordinované, doplňující se a někdy v rozporu s "makrodiplomacii" mezi centrálními vládami.*“⁷

Spolupráce substátních aktérů probíhá v různých zeměpisných prostředích, a proto ji rozdělujeme do tří kategorií dle geografické proximity zahrnutých aktérů.⁸ První kategorií je tzv. „přeshraniční regionální paradiplomacie“, která zahrnuje mezinárodní aktivity substátních aktérů podél státních hranic (v česko-německém kontextu např. Svobodný stát Sasko a Ústecký kraj). Druhým typem je „transregionální paradiplomacie“, již provádějí aktéři, kteří spolu přímou hranici nesdílí, avšak jejich národní státy spolu sousedí. V této souvislosti můžeme jako příklad uvést např. Svobodný stát Sasko a Hlavní město Praha. Posledním typem je „globální paradiplomacie“, na které se podílí substátní aktéři, jejichž národní státy spolu fyzickou hranici nesdílí a může je od sebe dělit i poměrně velká vzdálenost.⁹ Příkladem zde může být paradiplomacie Svobodného státu Sasko ve vztahu ke Mongolsku, kdy v hlavním městě Ulanbátaru provozuje kontaktní kancelář za účelem získání kvalifikovaných pracovních sil.¹⁰

⁵ Panayotis Soldatos a Hans J. Michelmann, “Subnational Units’ Paradiplomacy in The Context of European Integration”, *Journal of European Integration* 15, č. 2-3 (1992): 129, <https://doi.org/10.1080/07036339208428971>. (staženo dne 1. května 2023).

⁶ *Ibid.*, 132.

⁷ Ivo Ducháček, “Perforated Sovereignties: Toward a Typology of New Actors in International Relations: Towards a Typology of New Actors in International Relations”, in *Federalism and International Relations: The Role of Subnational Units*, (Oxford: Clarendon Press, 1990), 32.

⁸ Ivo Ducháček, *The Territorial Dimension of Politics: Within, Among, and Across Nations*, (Boulder a London: Westview Press, 1986), 240.

⁹ *Ibid.*

¹⁰ Sächsische Staatskanzlei, “Neuer Meilenstein In Der Sächsisch-Mongolischen Zusammenarbeit”, Sachsen.de, červenec 2024, <https://medienservice.sachsen.de/medien/news/1077113> (staženo dne 26. července 2024).

Nástroje paradiplomacie specifikoval velmi detailně ve svém díle David Crikemans.¹¹ Vytvořil typologii nástrojů, které mohou substátní aktéři používat k provádění své zahraniční politiky. Těmito nástroji jsou: (1) politická reprezentace v zahraničí, (2) smlouvy, (3) uzavírání partnerství a dohod o spolupráci, (4) bilaterální programy asistence a sdílení know-how, (5) detachment – vysílání úředníků na profesionální stáže, (6) participace v multilaterálních organizacích, (7) participace ve formálních a neformálních sítích, (8) veřejná diplomacie, (9) spolupráce s nevládními organizacemi, asociacemi a dalšími partnery, (10) zahraničněpolitická vyjádření politických představitelů a (11) ministerské návštěvy v zahraničí.¹²

1.2 Ekonomická paradiplomacie

Ekonomická paradiplomacie je jednou ze tří vrstev paradiplomacie, ostatními dvěma vrstvami jsou kooperační a politická.¹³ Nutnost rozdělení do vrstev je způsobena tím, že ne všichni substátní aktéři přistupují k paradiplomacii stejně. Ekonomická vrstva je nejvíce znatelná u jednotlivých amerických a australských států, které se v zahraničí snaží o přilákání investorů a zároveň vyhledávají nové odbytové trhy. Jejich jednání většinou postrádá kooperační či politický rozměr. Významný kooperační aspekt (v oblasti kultury, vzdělávání, technologií atd.) však mají právě německé spolkové země, které se snaží své cíle a nástroje spolupráce diverzifikovat za účelem dosažení oboustranné výhodnosti. Politickou dimenzi mají typicky substátní aktéři s výraznou identitou a kulturní odlišností, např. Québec, Katalánsko, Flandry či Baskicko. Cílem jejich paradiplomacie bývá zpravidla jejich mezinárodní uznání jako odlišné komunity či národa.¹⁴

V drtivé většině rozvinutých zemí jsou veškeré aktivity substátních celků do jisté míry motivovány ekonomicky, a proto je z jejich pohledu smysluplné vrstvy paradiplomacie dle individuálních potřeb kombinovat. S cílem podpořit ekonomický vývoj mohou například zřídit kontaktní kancelář v jiné zemi, a poté přidávat další vrstvy spolupráce související s jejich zájmy či identitou.¹⁵ Na druhou stranu, substátní aktéři rozvojových zemí se ve své zahraniční

¹¹ David Crikemans, “Are the Boundaries Between Paradiplomacy and Diplomacy Watering Down?: Preliminary Findings and Hypotheses From a Comparative Study of Some Regions With Legislative Power and Small States”, in *2Nd Global International Studies Conference*, (Ljubljana: University of Ljubljana, 2008), 18, <https://hdl.handle.net/10067/694720151162165141> (staženo dne 12. července 2024).

¹² Ibid.

¹³ André Lecours, “Political Issues of Paradiplomacy: Lessons From the Developed World”, in *Discussion Papers in Diplomacy*, (Netherlands Institute of International Relations ‘Clingendael’, 2008), 2, <https://www.jstor.org/stable/resrep05373> (staženo dne 26. července 2024).

¹⁴ Ibid., 3.

¹⁵ Ibid., 4.

politice zaměřují v první řadě na kooperační partnerství, jelikož jejich hlavním cílem bývá rozvoj mezinárodní identity. Navazování takovýchto partnerství je zpravidla prospěšné pro celý region nejen z kooperačního, ale právě i z ekonomického hlediska.¹⁶ Pojem ekonomická paradiplomacie je tedy nutné chápat multidisciplinárně, což je zohledněno i v této bakalářské práci.

Aktéry ekonomické paradiplomacie jsou jako v předchozím případě substátní vlády, které mohou z vlastní iniciativy dosazovat a vytvářet další aktéry. Aktivita těchto substátních jednotek v zahraniční politice vzrostla zejména v druhé polovině 20. století a za příčinu tohoto prudkého nárůstu bývá považováno značné navýšení objemu obchodu se zbožím a službami v tomto období, nerovnoměrné rozdělení ekonomického zisku ve světě a zvýšení kapacity substátních jednotek k provádění zahraniční politiky a interakci se zahraničím.¹⁷ Substátní vlády hrají taktéž důležitou roli v mezinárodních jednáních. Například mohou centrální vládě poskytovat cenné místní informace a napomoci tak k optimálnímu nastavení podmínek uzavíraných smluv. Spolupráce mezi státními a subnárodními vládami může být prospěšná pro obě strany, protože citlivé politické otázky mohou být řešeny na nižší úrovni, čímž se snižuje tlak na centrální vládu. Současně mohou subnárodní vlády využívat mezinárodní komunikační sítě vytvořené národními vládami pro své vlastní potřeby.¹⁸

Za účelem prosazování svých ekonomických zájmů a ovlivňování národních politik otevírají substátní vlády v zahraničí nejčastěji regionální kanceláře – například většina západoevropských regionů provozuje za účelem snadnější adaptace na evropskou integraci kontaktní kancelář v Bruselu. Reakce se však začínají lišit v situaci, kdy si regiony mají zvolit způsob odpovědi na proměňující se ekonomické a kulturní prostředí. Některé regiony dále investují do otevření dalších kontaktních a propagačních kanceláří, jiné regiony nedisponují motivací či schopností k tak vysoké investici.¹⁹

Abychom však pochopili motivaci aktérů k provádění ekonomické paradiplomacie, je nutné opustit tradiční uvažování o vztazích nadnárodních a substátních aktérů v rámci politického systému. V tomto případě je vhodné porovnat snahy substátních vlád o navázání vztahů

¹⁶ Ibid., 4.

¹⁷ Matthew S. Mingus, "Transnationalism and Subnational Paradiplomacy: Are Governance Networks Perforating Sovereignty?", *International Journal of Public Administration* 29, č. 8 (2006): 581, <https://doi.org/10.1080/01900690500455305> (staženo dne 4. května 2023).

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Joachim Blatter et al., "The Foreign Relations of European Regions: Competences and Strategies", *West European Politics* 31, č. 3 (2008): 464, <https://doi.org/10.1080/01402380801939743> (staženo dne 4. května 2023).

s nadnárodními orgány prostřednictvím dalších zahraničních aktivit, které umožňují strategickou reakci na současné globální výzvy. Takovými výzvami jsou například rychlý rozvoj informačních a komunikačních technologií, socioekonomické, klimatické a politické změny. Prostředí dynamických změn vyvíjí tlak na hledání nových individuálních a kolektivních identit, reagujících na nepředvídatelnost vývoje mezinárodních vztahů, která souvisí s poslední vlnou modernizace.²⁰

Co se týče motivace aktérů k provádění ekonomické paradiplomacie, jedná se o strategické či taktické rozhodnutí.²² Velmi často každá substátní jednotka zvažuje, jakým způsobem dosáhnout přístupu k penězům nebo přístupu k moci. V oblasti přístupu k penězům se jedná o přilákání zahraničních investorů či získání finančních prostředků ze strukturálních zdrojů. Jen velmi málo regionálních aktérů si za cíl své ekonomické zahraniční politiky stanovilo oddělení své zahraniční politiky od zahraniční politiky národního státu. Proto je v případě ekonomické diplomacie nutné zvažovat i fakt, že rozdíly mezi tím, co je „domácí“ a „zahraniční“ se v příhraničních regionech stírají, a proto je pochopitelné, že regiony své aktivity neklasifikují jako „ekonomickou zahraniční politiku“, ale pouze jako ekonomické cíle.²³

Důvodem pro zvýšenou aktivitu substátních aktérů a její rentabilitu jsou také dlouhodobě pozitivní výsledky, které paradiplomacie přináší. Nejčastěji se jedná o posílení hospodářského a podnikatelského rozvoje, zlepšení kvality služeb a infrastruktury či podporu volného pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu. Angažmá substátních aktérů v paradiplomacii jim také napomáhá získat přístup k financování ze zdrojů mezinárodních organizací a finančních institucí.²⁴

1.3 Kompetence spolkových zemí

Zákonodárné pravomoci jsou v německém federativním uspořádání prostřednictvím Základního zákona (*Grundgesetz*) děleny mezi spolek a spolkové země, z nichž každá disponuje svou vlastní zemskou ústavou. Tyto kompetence jsou uplatňovány společně ve vzájemné kooperaci. Výlučnou pravomocí spolku jsou např. zahraniční věci a obrana včetně

²⁰ Ibid., 465.

²² Brian Hocking, “Patrolling the 'Frontier': Globalization, Localization and the 'Actress' of Non-Central Governments”, *Regional & Federal Studies* 9, č. 1 (1999): 18-22, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13597569908421069> (staženo dne 26. července 2024).

²³ Ibid.

²⁴ Viani Puspita Sari a M. Ali Mauludin, “Redefining the Role of Indonesian Subnational Actors in Foreign Relations Through Economic Diplomacy”, in *Proceedings of the 2Nd International Conference on Social and Political Development*, (Paris: Atlantis Press, 2018), 459, <http://www.atlantis-press.com/php/paper-details.php?id=25892124> (staženo dne 4. května 2023).

ochrany civilního obyvatelstva, volný pohyb osob, strategické přeshraniční dopravní komunikace, imigrace a emigrace či měnová politika.²⁵ Dále existují tzv. sdílené pravomoci, jimiž jsou například občanské právo, trestní právo, soudní řád, soudní řízení (s výjimkou práva předběžného zadržení), právnické povolání či notářství.²⁶

Vykonávání vlastní zahraniční politiky jednotlivých spolkových zemí, tedy paradiplomacie, je v Základním zákoně taktéž upraveno. Německé spolkové země mají v oblasti zahraničních vztahů poměrně silnou autonomii - mají například právo uzavírat smlouvy s ostatními státy se souhlasem spolkové vlády, pokud mají spolkové země v dané oblasti výlučnou či sdílenou zákonodárnou pravomoc.²⁷ Dále Základní zákon spolkovým zemím umožňuje přenést svrchované pravomoci na přeshraniční instituce v sousedních regionech, pokud mají kompetence v příslušné oblasti politiky na domácí úrovni.²⁸ Ještě významnější pravomocí, než je autonomní kompetence, je právo ovlivňovat zahraniční politiku spolkové vlády. V případě evropské politiky může spolková vláda svrchované pravomoci na Evropskou unii přenést pouze v případě, že získá souhlas Spolkové rady, v němž jsou reprezentovány všechny německé spolkové země.²⁹

Koordinace mezinárodních aktivit spolkových zemí je prováděna ze strany Spolkového ministerstva zahraničí. Na základě Lindavské dohody ustavily spolkové země stálou skupinu zástupců, kteří komunikují se Spolkovým ministerstvem zahraničí a dozorují nad mezinárodními aktivitami, které jsou řízeny státními kanceláři předsedů vlád, jelikož spolkové země nemají vlastní ministerstva zahraničí. Tímto způsobem je Spolkové ministerstvo zahraničí pravidelně informováno o aktivitách prováděných zeměmi a je si vědomo jejich důsledků a dopadů.³⁰

Spolkové země jsou taktéž oprávněny provádět vlastní ekonomickou zahraniční politiku (ekonomickou paradiplomacii) a rozvíjet nová průmyslová odvětví na svém území³¹, a to za účelem podpory vývozu a průmyslového rozvoje. Kromě toho je rozvojová pomoc důležitou součástí vztahů mezi některými zeměmi; všechny německé spolkové země taktéž

²⁵ Artikel 73 Absatz 1 GG.

²⁶ Artikel 72 Absatz 3 GG.

²⁷ Artikel 32 Absatz 3 GG.

²⁸ Artikel 24 Absatz 1a GG.

²⁹ Artikel 23 Absatz 1 GG.

³⁰ Bundesregierung, "Lindauer Absprache vom 14. November 1957", *Verwaltungsvorschriften im Internet*, <https://www.verwaltungsvorschriften-im-internet.de/pdf/AA-501-20140305-KF-002-A003.pdf>. (staženo dne 13. července 2024).

³¹ Artikel 91a Absatz 1 GG

vynakládají rozpočtové prostředky pro rozvojové země a prostřednictvím nevládních organizací realizují projekty v rozvojových zemích.³²

V současnosti se zahraniční politika německých spolkových zemí odehrává převážně v kontextu evropské integrace a taktéž v rámci regionů, kterých je Německo součástí. V Bruselu se v této době nachází kontaktní kanceláře všech 16 spolkových zemí. Hlavním úkolem těchto kanceláří je podávat informace a zprostředkovávat dokumenty relevantní pro dotyčnou spolkovou zemi prostřednictvím kontaktů s orgány Evropské unie (EU), Stálého zastoupení Německa při EU, ostatními členskými zeměmi a zájmovými skupinami v Bruselu.³³ Spolkové země také ve svých vládách zpravidla jmenují ministra pro záležitosti EU, jejichž povinností je koordinace vztahů mezi evropskými orgány, německou spolkovou vládou, Spolkovou radou a spolkovými zeměmi.³⁴

1.4 Výzkumný design

Za účelem zodpovězení výzkumné otázky: *Jakým způsobem se v praxi projevuje současná ekonomická paradigmatika Svobodného státu Sasko ve vztahu k České republice?* byl proveden kvalitativní explorační rozhovor³⁵. Tato metoda byla zvolena především proto, že dostupná data o saské ekonomické paradigmatice postrádají informace o vztazích s Českem, jelikož k dohledání jsou pouze dokumenty o obecné zahraniční strategii Saska z roku 2018³⁶ (a starší), ekonomické statistiky³⁷ a publikace, které se zaměřují pouze na určitý výsek ekonomických vztahů.³⁸ Explorační rozhovor tak může poskytnout postrádané zaměření na Česko a skrze pohled expertů uvést do kontextu informace, které se ve veřejném prostoru objevují pouze útržkovitě.

³² Schiavon U., “The International Relations of Sub-State Governments in Mexico: A Comparative Analysis with Ten Federal Systems”, 91.

³³ Thomas Fischer, “Die Außenpolitik der Deutschen Länder. Transföderale Beziehungen Zwischen Kooperation und Konkurrenz”, *Bürger und Staat*, č. 1/2 (1999), 136, https://www.buergerundstaat.de/1_2_99/fischer.pdf (staženo dne 27. července 2024).

³⁴ Arthur B. Gunlicks, “European and Foreign Policy of the Länder”, in *The Länder and German Federalism*, Arthur B. Gunlicks, (Manchester University Press, 10/06/2010), 379, <https://doi.org/10.7765/9781526120670.00017> (staženo 3. května 2023).

³⁵ Alexander Bogner, Beate Littig, a Wolfgang Menz, *Interviews mit Experten: Eine Praxisorientierte Einführung*, (Wiesbaden: Springer VS, 2014), 37, <https://doi.org/10.1007/978-3-531-19416-5> (staženo 10. června 2024).

³⁶ Staatsministerium für Wirtschaft, Arbeit und Verkehr, “Außenwirtschaftsstrategie Des Freistaates Sachsen”, *Sachsen.de*, 2018, https://www.wirtschaft.sachsen.de/download/AW-Strategie2_.pdf (staženo dne 12. července 2024).

³⁷ Staatsministerium für Wirtschaft, Arbeit und Verkehr, *Standort Sachsen 2022*, (Dresden: Sächsisches Staatsministerium für Wirtschaft, Arbeit und Verkehr, 2022), <https://publikationen.sachsen.de/bdb/artikel/41854>, (staženo dne 12. července 2024).

³⁸ Joachim Ragnitz, ed., *Wirtschaft in Sachsen*, (Leipzig: edition überland, 2023), https://www.slpb.de/fileadmin/media/Publikationen/Ebooks/wirtschaft-in-sachsen_ebook.pdf (staženo dne 12. července 2024).

Autorkou této práce byly provedeny dva rozhovory s profesionály v oblasti zahraničních ekonomických vztahů Saska. První respondentkou byla Claudia Baldauf, zaměstnankyně společnosti Wirtschaftsförderung Sachsen GmbH v Oddělení pro zahraniční obchod a veletrhy, a druhým respondentem byl Stephan Brauckmann, vedoucí Oddělení pro zahraniční hospodářské vztahy, usídlení firem a veletrhy na Saském státním ministerstvu hospodářství, práce a dopravy (Staatsministerium für Wirtschaft, Arbeit und Verkehr – SMWA). Claudia Baldauf se v Oddělení zahraničních hospodářských vztahů a veletrhů věnuje vztahům Saska se zeměmi střední a západní Evropy, mezi nimi i s Českem. Její oddělení se zabývá plánováním politických a podnikatelských cest a vede různorodé projekty s účastí Česka. Stephan Brauckmann se na své pozici zaměřuje na hospodářské vztahy Saska se všemi zeměmi, na předchozí pozici se však věnoval přeshraničním projektům s Českem a v této oblasti disponuje širokým přehledem.³⁹

Podkladem pro sestavování sady otázek byla typologie nástrojů zahraniční politiky od Davida Crikemanse. Položené otázky pak byly přizpůsobeny pracovním pozicím a zaměření obou respondentů, čímž jim byl ponechán prostor zmínit kromě Crikemansových nástrojů i další aspekty ekonomické paradiplomacie, které považují za důležité. Rozhovor s Claudií Baldauf byl z interních firemních důvodů veden písemnou formou, což však neubralo odpovědím na informační hodnotě, právě naopak byla výpověď doplněna i o užitečné odkazy a strategické dokumenty. Online rozhovor se Stephanem Brauckmannem trval 30 minut, což se ukázalo jako nedostatečná časová dotace pro položení všech připravených otázek. Tento nedostatek byl však vyrovnán rozsahem odpovědí, jelikož z velké části v nich byla zahrnuta i témata otázek, které položeny nebyly. Zvuková nahrávka rozhovoru byla pro účely výzkumu přepsána do textové podoby. Dokumenty s písemnou podobou obou rozhovorů má autorka k dispozici, avšak respondenti jí neudělili souhlas ke zveřejnění plného znění. Z tohoto důvodu nejsou rozhovory obsaženy v příloze práce, ale jejich pasáže jsou citovány či parafrázovány v její empirické části.

Slabou stránkou zvolené metody může být nedostatek komplexnosti v pohledu na ekonomickou paradiplomacii Saska. Komplexnost by jistě zvýšilo hodnocení saské ekonomické paradiplomacie z české strany, avšak z důvodu omezeného rozsahu bakalářské práce se autorka rozhodla zaměřit pouze na perspektivu saských institucí a výpovědi ověřovat z veřejně dostupných zdrojů. Menší míra komplexity může plynout taktéž z profesního zaměření

³⁹ Stephan Brauckmann (Sächsisches Staatsministerium für Wirtschaft, Arbeit und Verkehr), v osobním rozhovoru s autorkou, 24. května 2024 (nepublikované interview).

respondentů – Claudia Baldauf i Stephan Brauckmann mohli poskytnout detailní informace a kontext pouze v oblastech, s nimiž na své pracovní pozici přišli do styku. Přestože oba respondenti disponují širokým přehledem v oblasti česko-saských hospodářských vztahů, v oblastech mimo jejich kompetenci jim podrobné informace chyběly. Tomuto nedostatku se autorka snažila předejít oslovením většího množství respondentů z oblastí relevantních pro saskou ekonomickou paradiplomacii, avšak realizace těchto rozhovorů se nezdařila. Chybějící informace jsou v rámci možností doplněny z internetových zdrojů.

2 Historický kontext a aktéři saské ekonomické paradiplomacie

2.1 Pozadí česko-saské hospodářské spolupráce

Sasko se po znovusjednocení Německa stalo jednou z tzv. „nových“ spolkových zemí, které v ekonomickém rozvoji a konkurenceschopnosti zaostávaly za ostatními spolkovými zeměmi západního Německa.⁴⁰ Sasko si však mezi nově vzniklými spolkovými zeměmi dlouhodobě udržuje vedoucí postavení v oblasti růstu HDP⁴¹ (v celkovém žebříčku spolkových zemí se nachází na 8. příčce) a svoji hodnotu exportu od roku 1991 zvýšilo téměř dvacetinásobně.⁴²

V roce 2023 dosáhl saský vývoz celkového obrátu ve výši 49,7 milionů eur, zatímco dovoz dosáhl obrátu 36 milionů eur.⁴³ Česko se v objemu dovozu do Saska v roce 2023 nacházelo na 2. příčce, v oblasti vývozu pak na 5. místě⁴⁴, což ukazuje na její značnou důležitost pro saský zahraniční obchod. Hlavními vývozními položkami do Česka dle procentuálního podílu jsou energie (20,9 %), motorová vozidla a díly (15,4 %) a stroje (13,8 %), v dovozu z Česka pak významně převažují motorová vozidla a díly (50,4 %) následované elektrickými zařízeními (5,6 %) a stroji (5 %)⁴⁵.

Zájem o posilování vztahů s Českem projevovalo Sasko již brzy po pádu železné opony. Roku 1992 byla podepsána společná deklarace mezi Svobodným státem Sasko a Českou a Slovenskou Federativní Republikou, ve které se oba partneři zavazovali ke vzájemné spolupráci mimo jiné právě také v oblasti hospodářství, zvyšování kapacit řídicích pracovníků firem či péče o životní prostředí.⁴⁶

⁴⁰ Hermann Ribhegge, „Die ostdeutsche Wirtschaft im sich erweiternden Europa“, in *Zehn Jahre deutsche Einheit: Bilanz und Perspektiven*, (Halle (Saale): Institut für Wirtschaftsforschung Halle – IWH, 2001), 97, https://www.iwh-halle.de/fileadmin/user_upload/publications/iwh_sonderhefte/SH_01-2.pdf#page=98 (staženo dne 29. července 2024).

⁴¹ Statista, „Bruttoinlandsprodukt (BIP) in Deutschland nach Bundesländern im Jahr 2023“, *Statista*, březen 2024, <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/36889/umfrage/bruttoinlandsprodukt-nach-bundeslaendern/> (staženo dne 10. července 2024).

⁴² Destatis, „Außenhandel: Außenhandel nach Bundesländern (Exporte)“, Statistisches Bundesamt (Destatis), https://www.destatis.de/DE/Themen/Wirtschaft/Aussenhandel/Tabellen/ausfuhr-bundeslaender-ab1970.pdf?__blob=publicationFile (staženo dne 10. července 2024).

⁴³ Statistisches Landesamt des Freistaates Sachsen, „Medieninformation: Weniger Export, aber Import Erreichte 2023 Spitzenwert in Sachsen“, *Sachsen.de*, February 26, 2024, https://www.statistik.sachsen.de/download/presse-2024/mi_statistik-sachsen-014-2024_aussenhandel-2023.pdf (staženo dne 10. července 2024).

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Ragnitz, *Wirtschaft in Sachsen*, 171-175.

⁴⁶ Sächsische Staatskanzlei, „Lebendige Nachbarschaft, gelebte Freundschaft: 20 Jahre Freistaat Sachsen und Tschechische Republik“, *Sachsen.de*, <https://publikationen.sachsen.de/bdb/artikel/16970> (staženo dne 22. srpna 2023).

Spolupráce na úrovni krajů započala až o 10 let později. V roce 2002 bylo navázáno partnerství s Karlovarským krajem, 2006 s Libereckým krajem a v roce 2007 s Ústeckým krajem. Tato interregionální partnerství cílí především na podporu místního rozvoje, zlepšování infrastruktury, ochranu kulturních památek a životního prostředí. Pro posílení přeshraničního partnerství jsou vytvořeny pracovní skupiny, které pravidelně zasedají za účelem sdílení informací.⁴⁷

Největší rozvoj vzájemných ekonomických vztahů začal v roce 2004 po vstupu Česka do Evropské unie, respektive do schengenského prostoru v roce 2007. V důsledku volného přeshraničního pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu se zvýšil nejen objem vzájemného obchodu, ale i počet přeshraničních pracovníků, kteří za prací dojíždí z Česka do Saska. Mezi lety 2007 a 2019 počet tzv. „pendlerů“ vzrostl ze 189 na 8580.⁴⁸

2.2 Aktéři saské ekonomické paradiplomacie v Česku

V Sasku jsou aktéry zahraničních vztahů s největšími pravomocemi saský premiér (*Ministerpräsident*) a Státní kancelář. V současné době je post premiéra obsazen Michaelem Kretschmerem, který byl za stranu CDU do funkce zvolen v roce 2017.⁴⁹ Dle saské ústavy může premiér zastupovat Sasko navenek, a tudíž se stává jedním z klíčových aktérů zahraniční ekonomické politiky. V rámci ekonomické paradiplomacie ve vztahu k Česku jsou však mnohem aktivnějšími aktéry agentury zřízené zemskou vládou a taktéž jednotlivá ministerstva.

Styčným bodem pro reprezentaci Saska na českém území je Kontaktní kancelář Svobodného státu Sasko v Praze. Tato instituce byla otevřena 18. června 2012 v Praze na Malé straně a cílem jejího fungování je prohlubování spolupráce Saska a Česka.⁵⁰ Oblasti jejího působení jsou vzdělání a mládež, kultura, věda a životní prostředí, angažovanost spolků a institucí ve společnosti, navazování sítí a taktéž oblast hospodářství a cestovního ruchu. Úkolem kontaktní kanceláře je zprostředkovávat nové kontakty, iniciovat společné projekty a aktivně spolupracovat s institucemi na české straně.⁵¹

⁴⁷Sächsische Staatskanzlei, “Regionale Zusammenarbeit”, Sachsen.de, 2022, https://www.internationales.sachsen.de/regionale-zusammenarbeit-3929.html?_cp=%7B%7D#a-4057 (staženo dne 22. srpna 2023).

⁴⁸Ragnitz, *Wirtschaft in Sachsen*, 176.

⁴⁹Sächsische Staatskanzlei, “Biografie Des Ministerpräsidenten: Michael Kretschmer”, Sachsen.de, 2017, <https://www.ministerpraesident.sachsen.de/biografie-des-ministerpraesidenten-3407.html> (staženo dne 23. srpna 2023).

⁵⁰Sächsisches Staatsministerium der Justiz und für Demokratie, Europa und Gleichstellung, “Úkoly a cíle”, Sachsen.de, 2012, <https://www.cz.sachsen.de/cz/ukoly-a-cile-3971.html> (staženo dne 23. srpna 2023).

⁵¹Ibid.

Ze všeobecného zaměření jejích aktivit je patrné, že hospodářská spolupráce je pro Kontaktní kancelář jednou z mnoha dalších agend. Z tohoto důvodu existuje i agentura specializovaná přímo na podporu saského hospodářství, a to Saxony Trade & Invest Corporation (dále bude používán německý název společnosti Wirtschaftsförderung Sachsen GmbH – WFS). Tato agentura vznikla v roce 1991 jako podnik ve vlastnictví Svobodného státu Sasko a postupně vytvořila zastoupení v 15 státech. Na českém území má WFS svou zástupkyni v Česko-německé obchodní a průmyslové komoře, která sídlí na Václavském náměstí v Praze.⁵² Kromě projektového managementu a organizace seminářů⁵³ se WFS věnuje poskytování servisu saským firmám hledajícím partnery na českém trhu a naopak. Pro saské firmy WFS zajišťuje organizaci odvětvových podnikatelských cest, inovačních fór či pomoc se vstupem na český trh v rámci projektových balíčků na míru. Stejně tak asistuje WFS zahraničním firmám při hledání obchodních partnerů ze Saska. Mezi činnosti v této oblasti patří např. hledání vhodných distribučních partnerů, dodavatelů či technických řešení.⁵⁴

Na politické úrovni zodpovídá za ekonomickou paradiplomacii Saské zemské ministerstvo hospodářství, práce a dopravy. V čele této instituce stojí od roku 2014 (v roce 2019 byl znovuzvolen) Martin Dulig (SPD). Ministr Dulig je v oblasti navazování zahraničních kontaktů velmi politikem, což je možné ilustrovat na velké četnosti zahraničních cest – kromě Česka⁵⁵ navštívil v roce 2023 např. také Indii⁵⁶, Mosambik a Namibii⁵⁷ či Japonsko a Jižní Koreu.⁵⁸ Ministerstvo hospodářství, práce a dopravy se také podílí na přeshraničních projektech jako je Interreg Česko-Sasko pro období 2021-2027.⁵⁹

⁵² AHK, “Unser Team”, Deutsch-tschechische Industrie- und Handelskammer, <https://tschechien.ahk.de/ueber-uns/unser-team> (staženo dne 12. července 2024).

⁵³ Sächsische Staatskanzlei, “Ministerpräsident Kretschmer und der tschechische Premierminister Fiala unterzeichnen eine Erklärung über Intensivere Zusammenarbeit”, Sachsen.de, květen 2023, <https://www.medien-service.sachsen.de/medien/news/1066469> (staženo dne 23. srpna 2023).

⁵⁴ Wirtschaftsförderung Sachsen, “Über uns”, Sachsen!, <https://standort-sachsen.de/de/service/ueber-uns> (staženo dne 23. srpna 2023).

⁵⁵ “Verkehrsminister Martin Dulig trifft Tschechischen Verkehrsminister Martin Kupka”, Sächsische Staatskanzlei, srpen 2023, <https://www.medien-service.sachsen.de/medien/news/1068854> (staženo dne 27. července 2024).

⁵⁶ Sächsisches Staatsministerium für Wirtschaft, Arbeit und Verkehr, “Reise von Wirtschaftsminister Martin Dulig nach Indien”, Sachsen.de, březen 2023, <https://www.smwa.sachsen.de/reise-von-wirtschaftsminister-martin-dulig-nach-indien-8537.html> (staženo dne 27. července 2024).

⁵⁷ “Reise von Wirtschaftsminister Martin Dulig nach Mosambik und Namibia”, červen 2023, <https://www.smwa.sachsen.de/reise-von-wirtschaftsminister-martin-dulig-nach-mosambik-und-namibia-7768.html> (staženo dne 27. července 2024).

⁵⁸ Sächsisches Staatsministerium für Wirtschaft, Arbeit und Verkehr, “Sachsens Wirtschaftsminister Martin Dulig reist mit Wirtschaftsdelegation nach Japan und Südkorea”, Sachsen.de, září 2023, <https://www.smwa.sachsen.de/blog/2023/09/08/sachsens-wirtschaftsminister-martin-dulig-reist-mit-wirtschaftsdelegation-nach-japan-und-suedkorea/> (staženo dne 27. července 2024).

⁵⁹ Správa železnic, “Grenzüberschreitende Zusammenarbeit zur Entwicklung des Eisenbahnverkehrs Sachsen-Tschechien”, Interreg Sachsen-Tschechien, https://www.sn-cz2020.eu/de/projekte/geofoerderte_projekte/basisseite_65.jsp (staženo dne 23. srpna 2023).

3 Praktické aspekty saské ekonomické paradiplomacie

Svobodný stát Sasko se velmi aktivně angažuje v rozvoji hospodářských vztahů s Českem, a to především dle tzv. gravitačního modelu. Ten je ekonomickým standardním modelem pro vysvětlení regionální struktury zahraničního obchodu a určuje přitažlivost potenciálních obchodních partnerů kromě hospodářského výkonu také na základě geografické blízkosti daného státu.⁶⁰ Právě kvůli bezprostřední vzdálenosti a také dobré sousedské spolupráci, k níž zavazuje saská ústava, disponuje Česko společně s Polskem v hospodářských vztazích privilegovaným postavením. Tento ústavní princip Sasko pro jiné státy nemá.⁶¹ Aktivní práce na rozvíjení vzájemné ekonomické spolupráce se odráží také na nejnovějším projektu „Glokalisierung“ („Glokalizace“) v rámci přeshraničního programu Interreg Česko-Sasko 2021-2027. Jedná se o první projekt s explicitním odkazem na Česko, na který WFS získalo zakázku.⁶²

Jak bylo zmíněno výše, z titulu spolkové země může Sasko provádět vlastní ekonomickou diplomacii a ve vytváření podmínek pro úspěšnou hospodářskou spolupráci a podpoře svých firem v zahraničí je s Českem rovnocenné. Avšak nejen v právní a protokolární rovině, ale i v dalších situacích se mezi spolkovou zemí a suverénním státem objevuje určitá asymetrie. Jedním takovým příkladem je rozhodování v oblasti významných mezistátních dopravních cest. Tyto tzv. „spolkové“ dálnice, železnice či vodní cesty spadají do kompetence spolkové vlády, z čehož plyne pro Sasko povinnost s ní konzultovat své záměry a podřídit se jejímu rozhodnutí.⁶³ Česko takovým omezením nepodléhá a při jednáních o mezistátních cestách má suverénní rozhodovací pravomoc.

V následujících podkapitolách budou postupně představeny nástroje saské ekonomické paradiplomacie ve vztahu k Česku a jejich praktické projevy. Jako pomůcka k tematickému rozdělení podkapitol byla použita typologie nástrojů paradiplomacie od Davida Crikemanse, nástroje jsou sdruženy pod jednu podkapitolu z důvodu tematické souvislosti a nástroje „politická reprezentace v zahraničí“, „smlouvy“, „detachment“ a „zahraničněpolitická vyjádření politických představitelů“ jsou sdruženy s tematicky souvisejícími nástroji a nástroj „politická reprezentace v zahraničí“ je jako kategorie vynechán, jelikož prostupuje téměř všemi podkapitolami.

⁶⁰Ragnitz, *Wirtschaft in Sachsen*, 173.

⁶¹ Brauckmann (SMWA), 2024 (nepublikované interview).

⁶² Claudia Baldauf (WFS), v osobním rozhovoru s autorkou, 19. června 2024 (nepublikované interview).

⁶³ Brauckmann (SMWA), 2024 (nepublikované interview).

3.1 Smlouvy, partnerství a dohody o spolupráci

Příkladem relativně nového společného závazku je Memorandum o spolupráci v oblasti těžby lithia a při realizaci projektů strategického významu mezi Českou republikou a Svobodným státem Sasko. Memorandum bylo podepsáno v květnu 2023 saským premiérem Michaellem Kretschmerem (CDU) a českým premiérem Petrem Fialou (ODS) s cílem podpořit průmyslové transformační procesy v oblasti ochrany životního prostředí a posílit vzájemné vztahy, spolupráci a investice.⁶⁴ Memorandum se zaměřuje na projekty, které přispívají k rozvoji surovinového, energetického a palivového hospodářství, vědy a výzkumu či ochrany životního prostředí. Význam lithia byl zmíněn především v souvislosti s uvedením na seznamu strategických evropských surovin a s rozvojem elektromobility.⁶⁵ Společným cílem je dosažení rozvoje strategicky důležitých projektů, podpora transformace průmyslu a tvorba nových pracovních míst. Zároveň se obě strany zavazují ke spolupráci na podpoře regionálního rozvoje, organizaci seminářů a koordinaci informací týkajících se realizace projektů.⁶⁶

3.2 Bilaterální programy asistence a sdílení know-how, detachment

Také na ekonomické spolupráci mezi Saskem a Českem se nevyhnutelně projevila ruská válka na Ukrajině. V důsledku války vzniklo riziko nedostatků v dodavatelských řetězcích, což vyústilo v nutnost rozšířit přeshraniční síť firem a zavést tzv. *nearshoring*, tedy spolupráci v bezprostřední geografické blízkosti.⁶⁷ Stephan Brauckmann dodává: „*Myslím si, že tento zájem nás s Českou republikou spojuje, protože se jako spolehliví obchodní partneři stáváme nezávislejšími na třetích stranách.*“⁶⁸ Na potřebu zvyšování konkurenceschopnosti podniků v pohraničí a posilování krátkých dodavatelských řetězců zareagovala WFS již zmíněným projektem „Glokalisierung“, kde figuruje jako tzv. „Lead partner“ a za celý projekt finančně i obsahově zodpovídá.⁶⁹ Na české straně je projektovým partnerem společnost AHK Services s.r.o., vlastněná Česko-německou obchodní a průmyslovou komorou.

⁶⁴ Brauckmann (SMWA), 2024 (nepublikované interview).

⁶⁵ Vláda České republiky, „Český a saský premiér podepsali memorandum o spolupráci při produkci lithia a realizaci dalších strategických projektů“, Vláda České republiky, květen 2023, <https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/aktualne/cesky-a-sasky-premier-podepsali-memorandum-o-spolupraci-pri-produkci-lithia-a-realizaci-dalsich-strategickyh-projektu-205481/> (staženo dne 13. července 2024).

⁶⁶ Sächsische Staatskanzlei, „Ministerpräsident Kretschmer und der tschechische Premierminister Fiala unterzeichnen eine Erklärung über intensivere Zusammenarbeit“, Sachsen.de, květen 2023, <https://www.medienservice.sachsen.de/medien/news/1066469> (staženo dne 23. srpna 2023).

⁶⁷ Brauckmann (SMWA), 2024 (nepublikované interview).

⁶⁸ Brauckmann (SMWA), 2024 (nepublikované interview).

⁶⁹ Sächsische Aufbaubank, „Glokalisierung – globálně myslet, lokálně jednat“, Interreg, https://www.sn-cz2027.eu/cz/projekty/priorita-1-inovace-a-konkurenceschopnost/100690924_glokalisierung (staženo dne 13. července 2024).

Další bilaterální iniciativou je Evropský svaz pro územní spolupráci (Europäischer Verbund für Territoriale Zusammenarbeit – EVTZ), založený v roce 2016. V rámci této instituce si zástupci českých a saských zainteresovaných stran vyměňují stanoviska k výstavbě železničního tunelu na trati Drážďany – Praha. Projekt je významný nejen v regionálním, ale i v mezinárodním měřítku, jelikož se tato trasa nachází v evropském koridoru TEN-T (transevropské dopravní sítě) a jeho realizací se posílí kapacita železniční i osobní přepravy.⁷⁰

Jelikož se Sasko i Česko potýkají s nedostatkem obnovitelných zdrojů pro průmyslové účely, je pro obě strany strategickým tématem vodíková infrastruktura a využití vodíku v energetice.⁷¹ Sasko vysílá na příslušná ministerstva do Prahy své pracovníky, aby během tříměsíčního detachmentu navázali s českými kolegy přátelské a profesionální vztahy a spolupráce mohla být intenzivnější.⁷²

3.3 Participace v multilaterálních organizacích

Nejdůležitější multilaterální organizací pro česko-saské ekonomické vztahy je Evropská unie (EU). Sasko mělo již na počátku spolupráce v 90. letech 20. století velký zájem na co nejrychlejší uskutečnění vstupu Česka do EU, jelikož společné členství v této organizaci poskytuje díky jednotnému vnitřnímu trhu příznivější podmínky pro současnou hospodářskou spolupráci.⁷³ Již před vstupem Česka do EU tedy začala práce na odbourání infrastrukturních překážek, které zde vlivem historických událostí vznikly. Prvním a nejdůležitějším bodem bylo zajištění dostačujícího dopravního spojení mezi oběma státy, v té době především dálnice na trase Drážďany-Praha a plánování železničního spojení na stejné trase.⁷⁴

Vedle tvrdé infrastruktury bylo v době přípravy vstupu Česka do EU také důležité rozvíjet sociokulturní infrastrukturu, tedy společné projekty v oblasti vzdělávání. K oblastem společného zájmu patřily například jazykové kompetence, které velmi usnadňují komunikaci,

⁷⁰ DB InfraGO, “O projektu: vysokou rychlostí z Prahy do Drážďan”, Dresden-Praha, <https://www.dresden-praha.eu/cz/o-projektu> (staženo dne 13. července 2024).

⁷¹ Sächsisches Staatsministerium für Wirtschaft, Arbeit und Verkehr, “Sachsen und Tschechien vereinbaren weitere Zusammenarbeit beim Zukunftsthema Wasserstoff”, Sächsisches Staatsministerium für Wirtschaft, Arbeit und Verkehr, leden 2024, <https://www.smwa.sachsen.de/blog/2024/01/11/sachsen-und-tschechien-vereinbaren-weitere-zusammenarbeit-beim-zukunftsthema-wasserstoff/> (staženo dne 13. července 2024).

⁷² Brauckmann (SMWA), 2024 (nepublikované interview).

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Ibid.

pak také projekty v oblasti kultury, zdravotnictví či záchranných služeb, které byly rozvíjeny jako rámcové podmínky pro hospodářskou spolupráci.⁷⁵

Podpora kooperativních projektů z české strany byla na počátku velmi obtížná kvůli přísné regulaci státní podpory. Regulace slouží k prevenci narušování konkurence na jednotném evropském trhu. Vzhledem k této komplexnosti nebyla česká strana schopna okamžitě zajistit financování programu Interreg, právě kvůli složitosti právních předpisů a pravidel týkajících se státní podpory.⁷⁶ Celkově byla v programu Interreg na česko-saskou přeshraniční spolupráci mezi lety 2007-2027 (konec současného programového období) vynaložena z Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF) částka 476,8 mil. eur.⁷⁷

3.4 Spolupráce v rámci formálních a neformálních sítí

V rámci navázání a udržení formálních kontaktů byla v roce 1993 založena česko-saská pracovní skupina, které spolupředsedá za Sasko vedoucí Oddělení mezinárodní a regionální spolupráce Saské státní kanceláře a za Česko ředitel Odboru států střední Evropy Ministerstva zahraničních věcí. Pracovní skupina, která se postupem času stala důležitým formátem přeshraniční spolupráce,⁷⁸ se koná jednou ročně (střídavě v Sasku a v Česku) a disponuje odbornými podskupinami. V oblasti hospodářství se tedy setkávají zástupci saského Ministerstva hospodářství, práce a dopravy se zástupci českého Ministerstva průmyslu a obchodu. Pravidelnými tématy diskuse jsou výsledky spolupráce v uplynulém roce a pracovní program na následující rok. Náplní společných setkání jsou také opatření týkající se odborných konferencí.⁷⁹

Názorným příkladem zapojení v celoevropských sítích může být Aliance evropských polovodičových regionů (European Semiconductor Regions Alliance – ESRA), jejímiž členy jsou Sasko i Česko.⁸⁰ Pro Sasko je účast Česka v této síti velmi důležitá – plánované umístění továrny na výrobu polovodičů tchajwanské firmy TSMC v Drážďanech má přeshraniční dopad, jelikož koncern samotný kvůli geografické blízkosti a vhodným podmínkám plánuje rozsáhlé

⁷⁵ Brauckmann (SMWA), 2024 (nepublikované interview).

⁷⁶ Brauckmann (SMWA), 2024 (nepublikované interview).

⁷⁷ Sächsische Aufbaubank, “O programu”, Interreg, <https://www.sn-cz2027.eu/cz/program/o-programu> (staženo dne 13. července 2024).

⁷⁸ Brauckmann (SMWA), 2024 (nepublikované interview).

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Ibid.

investice i na území Česka. Zde se tedy otevírá perspektivní možnost trilaterální spolupráce v oblasti mikroelektroniky.⁸¹

Saskou sítí, která funguje za cílem posílení exportu a rozšíření kontaktů se zahraničními firmami, je Außenwirtschaftsinitiative Sachsen (AWIS). V rámci AWIS pracuje mnoho saských institucí se zaměřením na Česko, například saské obchodní a řemeslné komory. Jako příklad je možné zmínit IHK Dresden, která v Žitavě (Zittau) provozuje Kompetenční centrum Česko a nabízí řadu akcí na propojení saských a českých podniků.⁸² V rámci AWIS probíhá společné plánování zahraničních obchodních aktivit vždy na konci léta či na podzim pro následující rok. Tento plán je zpřístupněn všem partnerům AWIS, kteří poté koordinují jednotlivé plánované aktivity.⁸³

Aktivním členem AWIS je také WFS, která organizuje projekty na posílení hospodářské spolupráce mezi Saskem a Českem, částečně také na přímý příkaz saské státní vlády.⁸⁴ Jsou to nejen obchodní cesty do Česka, ale také návštěvy českých podniků v Sasku, například při příležitosti odborných konferencí. Kromě toho WFS společně s Česko-německou obchodní a průmyslovou komorou dlouhodobě nabízí projekty průzkumu trhu pro saské podniky, příkladem by mohl být projekt „Hledání obchodních partnerů Evropa/Asie“ v roce 2024.⁸⁵ V rámci tohoto projektu nabízí WFS saským podnikům možnost individuální přípravy pro vstup na český trh nebo pomoc s rozhodnutím, zda je český trh pro zahraniční obchod dané firmy relevantní.⁸⁶

3.5 Veřejná diplomacie

V oblasti veřejné diplomacie vytvořila Státní kancelář marketingový nástroj zvaný „So geht sächsisch“, který slouží k propagaci Svobodného státu Sasko v oblasti vzdělávání, kultury, cestovního ruchu atd. Pro oblast hospodářské propagace Saska neexistuje specifický marketingový nástroj pro žádný stát, tedy ani pro Česko.⁸⁷ Cílem je propagovat Sasko jako atraktivní investiční lokalitu skrze navazování kontaktů a společné projekty realizované již zmíněnými institucemi jako je WFS či další partneři v rámci AWIS. Při prezentaci Saska jsou

⁸¹ RTI, “Taiwan und tschechische Konzerne unterzeichnen Absichtserklärung zur Zusammenarbeit im Halbleiterbereich”, Radio Taiwan International, únor 2024, <https://de.rti.org.tw/news/view/id/2007797> (staženo dne 13. července 2024).

⁸² Baldauf (WFS), 2024 (nepublikované interview).

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ Wirtschaftsförderung Sachsen, “Geschäftspartnersuche Europa/Asien 2024”, Sachsen!, <https://standort-sachsen.de/de/wer-wir-sind/was-wir-tun/aussenwirtschaft-messen/geschaeftpartnersuche-europa/-/asien-2024>.

⁸⁶ Baldauf (WFS), 2024 (nepublikované interview) (staženo dne 13. července 2024).

⁸⁷ Brauckmann (SMWA), 2024 (nepublikované interview).

pravidelně zdůrazňovány výzkumné kompetence v různých vědeckých oblastech a klíčové podniky, které se ve spolkové zemi již usídlily. Jedná se zejména o firmy v odvětvích s nejvyšší důležitostí pro Sasko, tedy např. oblast mikroelektroniky, automobilového průmyslu, ale také strojírenství a výroby zařízení.⁸⁸

3.6 Spolupráce s nevládními organizacemi, asociacemi a dalšími partnery

Z hlediska WFS je nejdůležitějším propojujícím partnerem Česko-německá obchodní a průmyslová komora, s níž spolupracuje od samého začátku působení v Česku a považuje ji za dlouhodobého a spolehlivého partnera.⁸⁹ Prvotní kontakt s českými asociacemi je naopak realizován ze strany saských hospodářských a řemeslných komor, které navazují spolupráci s geograficky nejbližšími partnery, tedy s regionálními hospodářskými komorami a clustery v Karlových Varech a Ústí nad Labem. Saské komory poté předávají kontakty na české partnery WFS, která s nimi dále operuje.⁹⁰

Kromě partnerství v tradičních oblastech je v posledních letech taktéž kladen důraz na získávání kontaktů z odvětví kulturního a kreativního průmyslu.⁹¹ Tato partnerství pomáhá saským firmám navazovat právě Česko-německá obchodní a průmyslová komora. V roce 2021 byla zorganizována účast 16 saských firem na přehlídce DESIGNBLOK pod heslem DESIGN – MADE IN SAXONY. V roce 2022 se konala obchodní cesta do Brna a v roce 2023 do Prahy, také s účastí saských podniků z kulturního a kreativního průmyslu.⁹²

3.7 Ministerské návštěvy v zahraničí a zahraničněpolitická vyjádření politických představitelů

Ministr hospodářství, práce a dopravy Martin Dulig (SPD) je považován za velmi aktivního politika v oblasti zahraničních cest. Saská hospodářská delegace každoročně míří do evropských i mimoevropských zemí, do Česka díky vysoké prioritě přijíždí minimálně jednou za rok, s výjimkou vynechání návštěvy v roce 2020 z důvodu nepříznivé pandemické situace.⁹³ Kvůli širšímu záběru své agendy se ministr Dulig při návštěvách v Česku nesetkává pravidelně pouze s ministrem průmyslu a obchodu Jozefem Síkelou (STAN),

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ Baldauf (WFS), 2024 (nepublikované interview).

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Ibid.

⁹² Ibid.

⁹³ Brauckmann (SMWA), 2024 (nepublikované interview).

ale i např. s ministrem dopravy Martinem Kupkou (ODS). Oba čeští ministři také recipročně navštěvují Sasko.⁹⁴

V procesu plánování cesty do Česka, jejímž tématem je posílení hospodářské spolupráce mezi oběma regiony, vždy zapojuje Saské ministerstvo hospodářství, práce a dopravy do přípravy WFS jako klíčového partnera.⁹⁵ Stejně tak při návštěvách českých politických zástupců v Sasku. Kromě delegátů z ministerstev tedy pravidelně cestují i zástupci WFS, generální ředitelé, manažeři prodeje či a zástupci relevantních saských sítí a clusterů. K delegacím s politickou reprezentací se taktéž přidávají zástupci saských médií.⁹⁶

Výsledkem zahraničních cest však není jen navázání kontaktů a uzavírání obchodů, na ministerské úrovni se jedná především o výměnu názorů na aktuální politické výzvy. Předmětem nedávných diskusí byl např. význam ruské agrese na Ukrajině pro hospodářský rozvoj v Česku a v Sasku, snížení závislosti na obchodu s Čínou či vliv demografického vývoje na dostupnost kvalifikovaných pracovníků či na politiku v zemi. Následně pokračují delegáti výměnou názorů a „příkladů dobré praxe“ v oblasti přijatých opatření a možností spolupráce na řešení těchto problémů.⁹⁷ V oblasti energetické bezpečnosti a ekonomické transformace je na obou stranách silný zájem úzce spolupracovat na infrastruktuře, při výstavbě či využívání plynovodů. Nejnovější iniciativou je vytvoření přeshraniční vodíkové sítě s využitím již existujících plynovodů. Důležitost společného kroku vyjádřil ministr Dulig takto: *„Aby transformace hospodářství byla úspěšná, vodíkové potrubí by nemělo končit na státních hranicích, ale mělo by propojit hospodářsky silné a prosperující regiony. České dálkové plynovody jsou pro spolehlivé zásobování vodíkem ve střední Evropě nezbytné.“*⁹⁸

3.8 Výzvy a budoucí témata spolupráce

Tak jako v případě jakékoli spolupráce se i v česko-saském případě vyskytují výzvy a příležitosti k budoucímu zlepšení. Vedle zvyšování odolnosti dodavatelských řetězců je dlouhotrvající výzvou s velkým dopadem přeshraniční infrastruktura. Tento problém dokládá Claudia Baldauf z praxe: *„Často (od firem v pohraničí – poznámka autorky) slyšíme, že logistika v pohraničním regionu (silnice, vlaky) nefunguje optimálně.“* Jak bylo výše v textu

⁹⁴ Ibid.

⁹⁵ Baldauf (WFS), 2024 (nepublikované interview).

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Brauckmann (SMWA), 2024 (nepublikované interview).

⁹⁸ Sächsisches Staatsministerium für Wirtschaft, Arbeit und Verkehr, “Sachsen und Tschechien vereinbaren weitere Zusammenarbeit beim Zukunftsthema Wasserstoff”, Sächsisches Staatsministerium für Wirtschaft, Arbeit und Verkehr, leden 2024, <https://www.smwa.sachsen.de/blog/2024/01/11/sachsen-und-tschechien-vereinbaren-weitere-zusammenarbeit-beim-zukunftsthema-wasserstoff/> (staženo dne 13. července 2024).

zmíněno, dopravní infrastruktura je jedním z nejdůležitějších témat saské ekonomické paradigmatice, avšak naráží na určitá omezení. Na saské straně je to především kompetenční omezení, jelikož přeshraniční cesty se nachází v kompetenci spolku a nutnost vyjednávání společných stanovisek vede k prodloužení celého procesu. Z české strany je to z hlediska plánovaného tunelu na trase Drážďany-Praha skutečnost, že se jedná o vysokorychlostní trať vedoucí tunelem, což s sebou nese značnou finanční a organizační zátěž.

Další z takových výzev je dle Claudie Baldauf také jazyková vybavenost: „*V saských podnicích bohužel ještě není zcela samozřejmé, že se vždy mluví anglicky, a čeština není v Sasku bohužel také příliš rozšířená.*“⁹⁹ Na druhou stranu saské podniky v odpovědi na tento problém stále častěji zaměstnávají osoby mluvící česky v případě, že bylo Česko identifikováno jako potenciální trh pro export.¹⁰⁰

V oblasti budoucích oblastí spolupráce je z pohledu WFS zajímavým tématem kulturní a kreativní průmysl, který dříve ke styčným bodům nepatřil. Také oblasti textilního průmyslu a dlouhodobějších odvětví spolupráce jako je využití vodíku, strojírenství, automatizace či mikroelektronika je mnoho společných synergií a příležitostí k rozvoji. Dle Claudie Baldauf jsou budoucím tématem strukturální změny v automobilovém průmyslu, který má strategický význam pro Sasko i Česko, a taktéž rozvoj umělé inteligence.¹⁰¹

⁹⁹ Baldauf (WFS), 2024 (nepublikované interview).

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Ibid.

Závěr

Ekonomická paradiplomacie Svobodného státu Sasko je ve vztahu k České republice motivována různými faktory. Jedním z nich je podobná struktura ekonomiky, kdy Sasko i Česko jsou aktéři se zaměřením na automobilový průmysl, strojírenství a energetiku, což otvírá prostor pro intenzivní spolupráci v těchto oblastech. Druhým faktorem je například geografická blízkost, která v souladu s gravitačním modelem zahraničního obchodu motivuje přímo sousedící celky k výměně velkého objemu statků a služeb. V následujících odstavcích jsou shrnuty poznatky z kvalitativních rozhovorů se zástupci Wirtschaftsförderung Sachsen a Saského státního ministerstva hospodářství, práce a dopravy, které ve světle výše zmíněných faktorů odpovídají na výzkumnou otázku: *Jakým způsobem se v praxi projevuje současná ekonomická paradiplomacie Svobodného státu Sasko ve vztahu k České republice?*

Již od začátku sasko-české spolupráce je za účelem dosažení co největší efektivity přeshraničního pohybu zboží a služeb saským zájmem odbourávání infrastrukturních překážek a stavění nových železničních a dálničních spojení. Dále je v rámci saské ekonomické paradiplomacie znatelný důraz na oblasti, které mají pro průmyslová odvětví obou celků strategický význam. Jako příklad je zde možné uvést uzavření memoranda o spolupráci v těžbě lithia, kvůli jeho velkému významu pro elektromobilitu nebo iniciativu v oblasti polovodičů, do níž na obou stranách plánuje investovat tchajwanská firma TSMC. Značný význam má pro Sasko také budoucnost vodíkové energetiky, což je demonstrováno skrze vysílání saských úředníků na česká ministerstva za účelem navázání přátelských vztahů a výměny know-how v oblasti vodíku.

Ekonomická paradiplomacie ze své podstaty reaguje na vývoj v mezinárodní politice, a tudíž není překvapivé, že se do saské zahraniční politiky promítla také ruská válka na Ukrajině. Vyhodnocením rizikových článků v dodavatelských řetězcích vznikla potřeba dotčené řetězce zkrátit a zvýšit jejich odolnost. Odpovědí na tuto potřebu se stal v rámci programu Interreg projekt Glokalisierung, jehož „Lead partnerem“ je WFS, která ve spolupráci s českými partnery pracuje na zintenzivnění výměny informací o dodavatelských možnostech mezi firmami v česko-saském pohraničí. Politický či demografický vývoj je při pravidelných návštěvách ministra hospodářství, práce a dopravy Martina Duliga reflektován v rozhovorech

s českými protějšky, průběh těchto návštěv je doplněn také o obchodní jednání saských a českých firem.

Rozhovory s oběma respondenty také ukázaly, že nástroje ekonomické paradiplomacie nejsou Saskem využívány ve stejné míře, a skýtají tedy prostor pro rozšíření paradiplomatických aktivit. Například v oblasti veřejné diplomacie Sasko nedisponuje vlastním marketingovým nástrojem pro hospodářskou propagaci v zahraničí, jeho reprezentační aktivity jsou zahrnuty pod všeobecnou platformou „So geht sächsisch“. V oblasti vztahů s nevládními organizacemi a asociacemi existuje také prostor pro rozšíření sítě kontaktů, jelikož v současné době probíhá spolupráce především na úrovni hospodářských a řemeslných komor, případně dochází k pořádání jednorázových spoluprací jako je účast saských firem na přehlídce DESIGNBLOK.

Sasko musí také v provádění své ekonomické paradiplomacie čelit určitým výzvám. Jedna z výzev pramení například z nedostatečných pravomocí v oblasti přeshraniční infrastruktury. Ačkoliv se ve vztahu mezi Saskem jako spolkovou zemí a Českem jako suverénním státem vyskytuje formální a protokolární asymetrie, vysoká míra autonomie vyplývající z německého Základního zákona umožňuje Sasku ve většině případů řídit svou ekonomickou paradiplomacii vůči Česku bez větších omezení. Tato asymetrie se stává výzvou v případě, kdy Sasko chce jednat s Českem o výstavbě strategických přeshraničních komunikací, které jsou v gesci spolku. Zde pak dochází ke zpomalení procesů kvůli nutnosti postupovat v souladu se spolkovou vládou. Další výzvou plynoucí z provedených rozhovorů je jazyková bariéra, která pramení z nesouladu jazykové vybavenosti v institucích na české a saské straně hranice. Poslední a velmi důležitou výzvou pro saskou a potažmo i českou ekonomiku jsou strukturální změny v automobilovém průmyslu, které mohou současný vzorec česko-saské spolupráce znatelně proměnit.

Na závěr je nutné říci, že na společných projektech, úspěšných spolupracích či uzavřených dohodách mají samozřejmě podíl i čeští aktéři ekonomické paradiplomacie. Výzkum v této bakalářské práci byl však zaměřený na praktické projevy saské ekonomické paradiplomacie, a proto byl důraz kladen na případy, kdy je saská iniciativa alespoň částečně zřetelná. Zajímavým rozšířením zkoumané oblasti by byl výzkum ekonomické paradiplomacie České republiky ve vztahu ke Svobodnému státu Sasko, který by v kombinaci s touto bakalářskou prací poskytl komplexnější pohled na prosazování zájmů a míru iniciativy v jednotlivých aspektech česko-saské spolupráce.

Summary

The economic paradiplomacy of the Free State of Saxony in relation to the Czech Republic is motivated by various factors. One of them is the similar structure of the economy, where both Saxony and Czechia are players with a focus on the automotive industry, engineering and energy, which opens up space for intensive cooperation in these areas. The second factor is, for example, geographical proximity, which, in line with the gravity model of foreign trade, motivates directly neighbouring entities to exchange large volumes of goods and services. The following paragraphs summarise the findings from qualitative interviews with representatives of Wirtschaftsförderung Sachsen and the Saxon State Ministry of Economics, Labour and Transport, which answer the research question in the light of the above factors: *How does the current economic paradiplomacy of the Free State of Saxony in relation to the Czech Republic manifest itself in practice?*

Since the beginning of the Saxon-Czech cooperation, the Saxon interest has been to break down infrastructure barriers and build new rail and motorway connections in order to make the cross-border movement of goods and services as efficient as possible. In addition, the Saxon economic paradiplomacy has placed considerable emphasis on areas of strategic importance to the industries of both regions. Examples include the conclusion of a memorandum of understanding on cooperation in lithium mining, due to its great importance for electromobility, or the initiative in the semiconductor sector, in which the Taiwanese company TSMC plans to invest on both sides. The future of hydrogen energy is also of considerable importance to Saxony, as demonstrated by the sending of Saxon officials to Czech ministries to establish friendly relations and exchange know-how in the field of hydrogen.

Economic paradiplomacy is by its very nature responsive to developments in international politics, and it is therefore not surprising that the Russian war in Ukraine has also played a role in Saxon foreign policy. The assessment of risk links in supply chains has created a need to shorten the chains concerned and make them more resilient. The response to this need was the Interreg project Glokalisierung, of which the WFS is the "Lead Partner", which works with Czech partners to intensify the exchange of information on supply options between companies in the Czech-Saxon border region. Political or demographic developments are reflected in talks with Czech counterparts during regular visits by the Minister of Economics, Labour and Transport Martin Dulig, and the course of these visits is also supplemented by business meetings between Saxon and Czech companies.

The interviews with both respondents also showed that the instruments of economic paradiplomacy are not used to the same extent by Saxony and therefore offer scope for expanding paradiplomatic activities. For example, in the field of public diplomacy, Saxony does not have its own marketing tool for economic promotion abroad, its representational activities are covered under the general platform 'So geht sächsisch'. In the area of relations with NGOs and associations, there is also scope for expanding the network of contacts, as cooperation currently takes place mainly at the level of chambers of commerce and crafts, or one-off cooperation events such as the participation of Saxon companies in the DESIGNBLOK event.

Saxony also faces certain challenges in the implementation of its economic paradiplomacy. One challenge stems, for example, from the lack of competence in the area of cross-border infrastructure. Although there is a formal and protocol asymmetry in the relationship between Saxony as a federal state and Czechia as a sovereign state, the high degree of autonomy resulting from the German Basic Law allows Saxony in most cases to manage its economic paradiplomacy in relation to Czechia without major restrictions. This asymmetry becomes a challenge when Saxony wants to negotiate with Czechia on the construction of strategic cross-border roads, which are the responsibility of the federation. Here the processes are then slowed down by the need to comply with the federal government. Another challenge arising from the interviews conducted is the language barrier, which stems from the mismatch of language skills in institutions on the Czech and Saxon sides of the border. A final and very important challenge for the Saxon and, by extension, the Czech economy is the structural changes in the automotive industry, which may significantly change the current pattern of Czech-Saxon cooperation.

In conclusion, it is necessary to say that the Czech actors of the economic paradiplomacy also have a share in joint projects, successful cooperation and agreements. However, the research in this bachelor thesis was focused on the practical manifestations of the Saxon economic paradiplomacy and therefore the emphasis was on cases where the Saxon initiative is at least partially evident. An interesting extension of the research area would be research on the economic paradiplomacy of Czechia in relation to the Free State of Saxony, which, in combination with this bachelor thesis, would provide a more comprehensive view of the assertion of interests and the degree of initiative in particular aspects of Czech-Saxon cooperation.

Použitá literatura

Primární zdroje

AHK. “Unser Team.” Deutsch-tschechische Industrie- und Handelskammer. <https://tschechien.ahk.de/ueber-uns/unser-team> (staženo dne 12. července 2024).

Artikel 23 Absatz 1 GG.

Artikel 24 Absatz 1a GG.

Artikel 32 Absatz 3 GG.

Artikel 72 Absatz 3 GG.

Artikel 73 Absatz 1 GG.

Baldauf, Claudia. *V osobním rozhovoru s autorkou, 19. června 2024 (nepublikované interview).*

Brauckmann, Stephan. *V osobním rozhovoru s autorkou: 24. května 2024 (nepublikované interview).*

Bundesregierung. “Lindauer Absprache vom 14. November 1957.” *Verwaltungsvorschriften im internet*. <https://www.verwaltungsvorschriften-im-internet.de/pdf/AA-501-20140305-KF-002-A003.pdf> (staženo dne 13. července 2024).

Criekemans, David. “Are the Boundaries Between Paradiplomacy and Diplomacy Watering Down?: Preliminary Findings and Hypotheses from a Comparative Study of Some Regions with Legislative Power and Small States.” In *2Nd Global International Studies Conference*, Ljubljana: University of Ljubljana, 2008. <https://hdl.handle.net/10067/694720151162165141> (staženo dne 12. července 2024).

Destatis. “Außenhandel: Außenhandel Nach Bundesländern (Exporte).” *Statistisches Bundesamt* (Destatis), 2023. https://www.destatis.de/DE/Themen/Wirtschaft/Aussenhandel/Tabellen/ausfuhr-bundeslaender-ab1970.pdf?__blob=publicationFile (staženo dne 10. července 2024).

Ducháček, Ivo. “Perforated Sovereignties: Toward a Typology of New Actors in International Relations: Towards a Typology of New Actors in International Relations.” In *Federalism and International Relations: The Role of Subnational Units*, Oxford: Clarendon Press, 1990.

Ducháček, Ivo. *The Territorial Dimension of Politics: Within, Among, and Across Nations*, Boulder a London: Westview Press, 1986.

Sächsische Aufbaubank. “Glokalizace – Globálně myslet, lokálně jednat.” Interreg. https://www.sn-cz2027.eu/cz/projekty/priorita-1-inovace-a-konkurenceschopnost/100690924_glokalizace (staženo dne 13. července 2024).

Sächsische Aufbaubank. “O programu.” Interreg. <https://www.sn-cz2027.eu/cz/program/o-programu> (staženo dne 13. července 2024).

Sächsische Staatskanzlei. “Biografie des Ministerpräsidenten: Michael Kretschmer.” Sachsen.de, 2017. <https://www.ministerpraesident.sachsen.de/biografie-des-ministerpraesidenten-3407.html> (staženo dne 23. srpna 2023).

Sächsische Staatskanzlei. “Regionale Zusammenarbeit.” Sachsen.de, 2022. https://www.internationales.sachsen.de/regionale-zusammenarbeit-3929.html?_cp=%7B%7D#a-4057 (staženo dne 22. srpna 2023).

Sächsisches Staatsministerium der Justiz und für Demokratie, Europa und Gleichstellung. “Úkoly a cíle.” Sachsen.de, 2012. <https://www.cz.sachsen.de/cz/ukoly-a-cile-3971.html> (staženo dne 23. srpna 2023).

Schiavon U., Jorge A. “The International Relations of Sub-State Governments in Mexico: A Comparative Analysis with Ten Federal Systems.” Disertační práce, 2016. <https://escholarship.org/uc/item/2px375d1> (staženo dne 29. dubna 2023).

Soldatos, Panayotis, and Hans J. Michelmann. “Subnational Units’ Paradiplomacy in the Context of European Integration.” *Journal of European Integration* 15, č. 2-3 (1992): 129-134. <https://doi.org/10.1080/07036339208428971> (staženo dne 1. května 2023).

Správa železnic. “Grenzüberschreitende Zusammenarbeit zur Entwicklung des Eisenbahnverkehrs Sachsen-Tschechien.” Interreg Sachsen-Tschechien, 2016. https://www.sn-cz2020.eu/de/projekte/geofoerderte_projekte/basisseite_65.jsp (staženo dne 23. srpna 2023).

Staatsministerium für Wirtschaft, Arbeit und Verkehr. “Außenwirtschaftsstrategie des Freistaates Sachsen.” Sachsen.de, 2018. https://www.wirtschaft.sachsen.de/download/AW-Strategie2_.pdf (staženo dne 12. července 2024).

Staatsministerium für Wirtschaft, Arbeit und Verkehr. *Standort Sachsen 2022*. Dresden: Sächsisches Staatsministerium für Wirtschaft, Arbeit und Verkehr, 2022. <https://publikationen.sachsen.de/bdb/artikel/41854> (staženo dne 12. července 2024).

Statistisches Landesamt des Freistaates Sachsen. “Medieninformation: Weniger Export, aber Import erreichte 2023 Spitzenwert in Sachsen.” *Sachsen.de*, únor 2024. https://www.statistik.sachsen.de/download/presse-2024/mi_statistik-sachsen-014-2024_aussenhandel-2023.pdf (staženo dne 10. července 2024).

Wirtschaftsförderung Sachsen. “Geschäftspartnersuche Europa/Asien 2024.” Sachsen!. <https://standort-sachsen.de/de/wer-wir-sind/was-wir-tun/aussenwirtschaft-messen/geschaeftpartnersuche-europa/-/asien-2024> (staženo dne 13. července 2024).

Wirtschaftsförderung Sachsen. “Über uns.” Sachsen!, 2023. <https://standort-sachsen.de/de/service/ueber-uns> (staženo dne 23. srpna 2023).

Sekundární zdroje

Aldecoa, Francisco, a Michael Keating, eds. *Paradiplomacy in Action. The Foreign Relations of Subnational Governments: The Foreign Relations of Subnational Governments*. New York: Routledge, 1999. <https://www.routledge.com/Paradiplomacy-in-Action-The-Foreign-Relations-of-Subnational-Governments/Aldecoa-Keating/p/book/9780714680187> (staženo dne 21. února 2024).

Blatter, Joachim, Matthias Kreutzer, Michaela Rentl, a Jan Thiele. “The Foreign Relations of European Regions: Competences and Strategies.” *West European Politics* 31, č. 3 (2008): 464-490. <https://doi.org/10.1080/01402380801939743> (staženo dne 4. května 2023).

Bogner, Alexander, Beate Littig, a Wolfgang Menz. *Interviews mit Experten: Eine Praxisorientierte Einführung*. Wiesbaden: Springer VS, 2014. <https://doi.org/10.1007/978-3-531-19416-5> (staženo 10. června 2024).

DB InfraGO. “O projektu: Vysokou rychlostí z Prahy do Drážďan.” Dresden-Praha. <https://www.dresden-praha.eu/cz/o-projektu> (staženo dne 13. července 2024).

Fantoni, Marylis, and Claudia Avellaneda. “Explaining Paradiplomacy: Do Local Pro-International Structures and Political Support Matter?” *Global Public Policy and Governance* 2, č. 3 (2022): 353-375. <https://doi.org/10.1007/s43508-022-00044-z> (staženo dne 1. května 2023).

Fischer, Thomas. "Die Außenpolitik der deutschen Länder. Transföderale Beziehungen zwischen Kooperation und Konkurrenz." *Bürger und Staat*, č. 1/2 (1999). https://www.buergerundstaat.de/1_2_99/fischer.pdf (staženo dne 27. července 2024).

Gunlicks, Arthur B., a Arthur B. Gunlicks. "European and Foreign Policy of the Länder." In *The Länder and German Federalism*, Manchester University Press, 2010. <https://doi.org/10.7765/9781526120670.00017> (staženo 3. května 2023).

Hocking, Brian. "Patrolling the 'Frontier': Globalization, Localization and The 'Actorness' of Non-Central Governments." *Regional & Federal Studies* 9, č. 1 (1999): 18-22. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13597569908421069> (staženo dne 26. července 2024).

Lecours, André. "Political Issues Of Paradiplomacy: Lessons From The Developed World." In *Discussion Papers in Diplomacy*, Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael', 2008. <https://www.jstor.org/stable/resrep05373> (staženo dne 26. července 2024).

Mingus, Matthew S. "Transnationalism and Subnational Paradiplomacy: Are Governance Networks Perforating Sovereignty?" *International Journal of Public Administration* 29, č. 8 (2006): 577-594. <https://doi.org/10.1080/01900690500455305> (staženo dne 4. května 2023).

Paquin, Stéphane. "Paradiplomacy." In *Global Diplomacy*, 49-61, Cham: Springer International Publishing, 2020. https://doi.org/10.1007/978-3-030-28786-3_4 (staženo dne 28. dubna 2023).

Puspita Sari, Viani, a M. Ali Mauludin. "Redefining the Role of Indonesian Subnational Actors in Foreign Relations Through Economic Diplomacy." In *Proceedings of the 2nd International Conference on Social and Political Development*, Paris: Atlantis Press, 2018. <http://www.atlantis-press.com/php/paper-details.php?id=25892124> (staženo dne 4. května 2023).

Ragnitz, Joachim, ed. *Wirtschaft in Sachsen*. Leipzig: edition überland, 2023. https://www.slpb.de/fileadmin/media/Publikationen/Ebooks/wirtschaft-in-sachsen_ebook.pdf (staženo dne 12. července 2024).

Ribhegge, Hermann. "Die ostdeutsche Wirtschaft im sich Erweiternden Europa." In *Zehn Jahre deutsche Einheit: Bilanz und Perspektiven*, Halle (Saale): Institut für Wirtschaftsforschung Halle – IWH, 2001. https://www.iwh-halle.de/fileadmin/user_upload/publications/iwh_sonderhefte/SH_01-2.pdf#page=98 (staženo dne 29. července 2024).

RTI. “Taiwan und Tschechische Konzerne unterzeichnen Absichtserklärung zur Zusammenarbeit im Halbleiterbereich.” Radio Taiwan International, únor 2024. <https://de.rti.org.tw/news/view/id/2007797> (staženo dne 13. července 2024).

Sachsen.de. “Reise von Wirtschaftsminister Martin Dulig nach Mosambik und Namibia.” Sachsen.de, červen 2023. <https://www.smwa.sachsen.de/reise-von-wirtschaftsminister-martin-dulig-nach-mosambik-und-namibia-7768.html> (staženo dne 27. července 2024).

Sächsische Staatskanzlei. “Lebendige Nachbarschaft, gelebte Freundschaft: 20 Jahre Freistaat Sachsen und Tschechische Republik.” *Sachsen.de*. <https://publikationen.sachsen.de/bdb/artikel/16970> (staženo dne 22. srpna 2023).

Sächsische Staatskanzlei. “Ministerpräsident Kretschmer und der tschechische Premierminister Fiala unterzeichnen eine Erklärung über intensivere Zusammenarbeit.” Sachsen.de, květen 2023. <https://www.medien-service.sachsen.de/medien/news/1066469> (staženo dne 23. srpna 2023).

Sächsische Staatskanzlei. “Neuer Meilenstein in der sächsisch-mongolischen Zusammenarbeit.” Sachsen.de, červenec 2024. <https://medienservice.sachsen.de/medien/news/1077113> (staženo dne 26. července 2024).

Sächsische Staatskanzlei. “Verkehrsminister Martin Dulig trifft tschechischen Verkehrsminister Martin Kupka.” Sächsische Staatskanzlei, srpen 2023. <https://www.medien-service.sachsen.de/medien/news/1068854> (staženo dne 27. července 2024).

Sächsisches Staatsministerium für Wirtschaft, Arbeit und Verkehr. “Sachsen und Tschechien Vereinbaren weitere Zusammenarbeit beim Zukunftsthema Wasserstoff.” Sächsisches Staatsministerium für Wirtschaft, Arbeit und Verkehr, leden 2024. <https://www.smwa.sachsen.de/blog/2024/01/11/sachsen-und-tschechien-vereinbaren-weitere-zusammenarbeit-beim-zukunftsthema-wasserstoff/> (staženo dne 13. července 2024).

Sächsisches Staatsministerium für Wirtschaft, Arbeit und Verkehr. “Sachsens Wirtschaftsminister Martin Dulig reist mit Wirtschaftsdelegation nach Japan und Südkorea.” Sachsen.de, září 2023. <https://www.smwa.sachsen.de/blog/2023/09/08/sachsens-wirtschaftsminister-martin-dulig-reist-mit-wirtschaftsdelegation-nach-japan-und-suedkorea/> (staženo dne 27. července 2024).

Sächsisches Staatsministerium für Wirtschaft, Arbeit und Verkehr. “Reise von Wirtschaftsminister Martin Dulig nach Indien.” Sachsen.de, březen 2023. <https://www.smwa.sachsen.de/reise-von-wirtschaftsminister-martin-dulig-nach-indien-8537.html> (staženo dne 27. července 2024).

Statista. “Bruttoinlandsprodukt (BIP) in Deutschland nach Bundesländern im Jahr 2023.” *Statista*, březen 2024. <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/36889/umfrage/bruttoinlandsprodukt-nach-bundeslaendern/> (staženo dne 10. července 2024).

Vláda České republiky. “Český a saský premiér podepsali Memorandum o spolupráci při produkci lithia a realizaci dalších strategických projektů.” Vláda České republiky, květen 2023. <https://vlada.gov.cz/cz/media-centrum/aktualne/cesky-a-sasky-premier-podepsali-memorandum-o-spolupraci-pri-produkci-lithia-a-realizaci-dalsich-strategickych-projektu-205481/> (staženo dne 13. července 2024).